

DOĞAL AFET ALGISININ GİRİŞİMCİLİĞE ETKİSİ: ÇANAKKALE İLİ ÖRNEĞİ

The Effect Of Natural Disaster Perception On Entrepreneurship: The Case Of Çanakkale Province

Dr.Öğretim Üyesi Zeynep ÇOLAK¹

Reference: Çolak, Z. (2020). "Doğal Afet Algısının Girişimciliğe Etkisi: Çanakkale İli Örneği", International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies, Vol:6, Issue:21; pp:552-562.

ÖZET

Doğal afetler toplumu sosyo-kültürel ve ekonomik faaliyetler açısından olumsuz yönde etkileyen ve önemli ölçüde can ve mal kayıplarına sebep olan, doğal etkenlerin neden olduğu durumlardır. Dünya genelinde ortalama olarak yıllık 150 bin kişi doğal afetler sebebiyle yaşamını yitirmekte, yine yaklaşık 150 milyon kişi de; afet kaynaklı barınma, yiyecek ve tıbbi yardıma gereksinim duymaktadır. Doğal afetler genellikle doğa kökenli olaylardan kaynaklanıp engellenme imkanı düşük olsa da, etki ve sonuçlar açısından; toplumun fiziksel, kültürel ve sosyal özelliklerine göre algısal olarak farklılık göstermektedir. Bu çalışmada son yıllarda sıklıkla deprem afetiyle karşı karşıya kalan Çanakkale ilinde toplumun doğal afet algısının ölçülmesi ve bunun girişimciliğe olan etkileri incelenmiştir. Bu kapsamda Çanakkale'nin Ayvacık ilçesine bağlı belde ve köylerde afet algısının girişimciliğe dönük etkilerinin ölçülmesi için anket tekniği kullanılarak veriler elde edilmiştir. Bu veriler SPSS programıyla analiz edilerek belirli bulgulara ulaşılmıştır. Bu bulgular kapsamında özellikle demografik değişkenlerden eğitim seviyesi ve bilinç düzeyi arasında bir korelasyon olduğu eğitim seviyesi yükseldikçe toplumun afet algısına dönük bilincin arttığı, bunda afet algısına bağlı girişimcilik davranışlarına olumlu etkilerinin olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Doğal Afet, Ekonomik Harcamalar, Girişimcilik, Eğitim Seviyesi, Afet Algısı.

ABSTRACT

Natural disasters are situations caused by natural factors that affect society negatively in terms of socio-cultural and economic activities and cause significant loss of life and property. An average of 150,000 people die annually due to natural disasters and around 150 million people; disaster-based housing, food and medical assistance. Although natural disasters are generally unlikely to be prevented due to events of natural origin, in terms of impact and consequences; it differs perceptually according to the physical, cultural and social characteristics of the society. The aim of this study is to measure the natural disaster perception of the population in Çanakkale, which is frequently faced with earthquake disaster in recent years and its effects on entrepreneurship. In this context, data were obtained by using survey technique to measure the effects of disaster perception on entrepreneurship in towns and villages of Ayvacık district of Çanakkale. These data were analyzed with SPSS version 22 software and certain findings were obtained. Within the scope of these findings, there is a correlation between education level and awareness level, especially among demographic variables; it has been observed that it has positive effects on entrepreneurial behaviors related to disaster perception.

Key words: Natural Disaster, Economic Expenditures, Entrepreneurship, Education Level, Disaster Perception.

1.GİRİŞ

Birleşmiş Milletler doğal afetleri; insanlar açısından fiziki, ekonomik ve sosyal kayıplara sebep olan, hayatın olağan akışına olumsuz etki eden, toplumların yaşamını olumsuz yönde etkileyen doğa kaynaklı olaylar olarak tanımlamaktadır Bundan dolayı her toplum kendine ait fiziki, sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerine göre afetlere karşı tedbirler almaktadır. Bununla birlikte bir doğal afet ne kadar büyük oranda meydana geldiyse, yaşadığı bölgeyi de, o büyüklükte etkileyecektir. Afetlere karşı, toplumunun hazır olması için; eğitim düzeyinin ve ülkenin gelişmişlik düzeyinin yüksek olması ile farkındalık oluşturacak eğitimlerin verilmesinin önemli katkıları olacak ve böylece o toplum afetlerden en az düzeyde etkilenecektir.

Aynı zamanda bu durum, doğal afetlerin toplumdaki algılanış biçimini de etkilemektedir. Çoğu toplumlar doğal afetleri algılama biçimleri açısından kaderci ve dirayetli olmak üzere iki farklı şekilde sınıflandırılmaktadır. Bunlardan kaderci toplum doğal afetlere karşı gerekli önlemleri almaksızın kendisini dış ortama bırakan, yara sarma stratejisi uygulayan bir toplum olarak bilinir. Diğer yandan dirayetli toplum ise özgüvencisi bir tutum sergileyerek kendini dış koşullara bırakmak

¹ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Bija İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Çanakkale/Türkiye

yerine afet öncesi çalışmalar yaparak, teknik uğraşlar sonucunda korunma stratejisi geliştiren bir toplum olarak bilinmektedir (Şahin ve Kılınç,2016).

Girişimcilik davranışları ise sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişle birlikte toplumlarca önemsen ve ekonomik gelişmelerde rolü olan faktörlerden sayılmaktadır. Girişimciliğin toplumlarda zaman içerisinde daha da önemli hale gelmesiyle birlikte bireylerin girişimcilik eğilimleri etkileyen unsurların belirlenmesi önemli bir etken olmaya başlamıştır (Ekici ve Turan,2017:s.202).

Türkiye doğal afetler açısından sıklıkla deprem afetiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bundan dolayı da depremlerdeki ölümcüllük riski bakımından dünyada önde gelen ülkelerden birisi durumundadır. Çalışmanın örneklemini oluşturan Çanakkale İli 1. Derecede tehlikeli deprem bölgesindedir. Marmara Denizi'nden Saroz Körfezi'ne doğru geçen Kuzey Anadolu Fay Hattı'nın kırılması bölge için tehlike arz etmektedir. Bununla birlikte diğer afet türlerinden olan su baskını ve heyelan olayları ise daha az gözlenmektedir. Çanakkale İli geçmişte çok sayıda yıkıcı etki oluşturan afetlerle karşı karşıya kalmıştır. Bu nedenle toplumda bir afet algısı oluşmuş ve bu algı bireysel tutum ve davranışlara yansımıştır. Bu çalışma Çanakkale İli'nde yaşayan kişilerin afet algısını ve bu algının girişimcilik davranışlarına olan etkisini incelemektedir. Çalışmanın amacı Çanakkale İli'nde toplumun afet algısının nasıl etkilendiğinin tespit edilmesi ve bu etkiyi hangi faktörlerin şekillendirdiğinin belirlenmesidir. Bu sayede toplumun afet algısı incelenmiş olacaktır. Ayrıca Çanakkale İli'ndeki afet algısının toplumun kadenci bir toplum mu yoksa dirayetli bir toplum mu olduğunun belirlenmesi açısından bir diğer amacını oluşturmaktadır. Bu kapsamda; çalışmanın kapsamını Çanakkale ili Ayvacık ilçesine bağlı belde ve köyler oluşturmaktadır. Örneklem kümesi buralarda yaşayan insanlardan rastgele seçilmiş. Çanakkale'nin Ayvacık ilçesine bağlı belde ve köylerde afet algısının girişimciliğe dönük etkilerinin ölçülmesi için anket tekniği kullanılarak veriler elde edilmiştir. Bu veriler SPSS programıyla analiz edilerek belirli bulgulara ulaşılmıştır. Bu bulgular kapsamında özellikle demografik değişkenlerden eğitim seviyesi ve bilinç düzeyi arasında bir korelasyon olduğu eğitim seviyesi yükseldikçe toplumun afet algısına dönük bilincin arttığı, bununla afet algısına bağlı girişimcilik davranışlarına olumlu etkilerinin olduğu gözlemlenmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Literatürde doğal afetlerin toplumsal etkilerini araştıran çalışmalarda genel olarak doğal afetlerin toplumsal yapıya olan doğrudan etkileri üzerine odaklanmaktadır.

Cunado ve Ferreira (2014), doğal afetlerin makroekonomik etkilerini sel afeti özelinde incelemişlerdir. Bu çalışmada veri olarak 135 ülkede 1985-2008 yılları arasında meydana gelen sel afetleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sel afeti genel olarak ekonomik büyümeye olumlu bir etki yapmaktadır. Bu olumlu etki özellikle tarım ekonomisinde meydana gelmektedir. Sel afeti, kişi başına düşen gayri safi yurtiçi hasılaya da olumlu olarak etki yapmaktadır. Ancak bu etki, gelişmekte olan ülkeler ve orta büyüklükteki sellerle sınırlıdır. Gelişmekte olan ülkelere seller, hem tarımsal büyümeye hem de tarım dışı büyümeye olumlu etki etmektedir.

Kim (2010), yapmış olduğu çalışmada afetlerin uzun dönemli ekonomik etkilerini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre afet ile uzun dönemli büyüme arasında pozitif bir ilişki vardır. Bu çalışma aynı zamanda afetlerin ekonomik büyümeyi hangi kanallarla etkilediğini açıklamıştır.

Noy (2009)'a göre küçük ekonomiler, büyük ekonomilere göre doğal afetlere karşı daha kırılgandır. Aynı şiddette meydana gelen bir afet, gelişmekte olan ülkeyi gelişmiş olan bir ülkeye göre daha fazla etkilemektedir. Noy'un araştırmasındaki bulgular, yüksek okuryazarlık oranı, iyi kurumsallaşma, kişi başına düşen milli gelirin yüksekliği, ticarete açıklık ve güçlü bir hükümetin varlığı gibi etkenlerin doğal afetlerin makroekonomik göstergeler üzerinde oluşturacağı olumsuz etkilerin önlenmesinde önemli faktörler olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan döviz rezervleri, yurt içi kredi seviyeleri ve kişi başı milli gelirdeki artış oranlarının değişkenliği ülkelerin afetlere karşı kırılganlığını etkileyen finansal faktörlerdir.

Padli ve Habibullah (2009), on Asya ülkesinde 1970-2005 yılları arasında meydana gelen afetler nedeniyle ölen insan sayısı ile ekonomik kalkınma, yüz ölçümü nüfus ve okullaşma oranı arasındaki etkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre ekonomik kalkınma ile afet direnci arasında ters bir orantı vardır. Yani düşük kalkınma seviyesine sahip ülkeler, afetlere karşı daha dayanıklı iken yüksek kalkınma seviyesine sahip ülkeler afetlere karşı daha kırılgan bir yapıya sahiptir. Eğitim seviyesi yükseldikçe afet nedeniyle meydana gelen ölümler azalmakta, ülke nüfusu arttıkça ölü sayısı da artmaktadır. Diğer taraftan yüzölçümü arttıkça ölüm sayısı azalmaktadır.

Toya ve Skidmore (2007), doğal afetler nedeniyle meydana gelen can ve mal kayıplarının ekonomik kalkınma ile azaltılıp azaltılamayacağını araştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre ekonomik kalkınma, afet zararlarının azaltılması için tek başına yeterli bir faktör değildir. Ekonomik kalkınmanın yanı sıra, eğitim seviyesinin yükselmesi, bilinç düzeyinin artması, finans sektörünün güçlenmesi ve yerel yönetimlerin yetkilerinin artırılması afet zararlarını azaltmaktadır.

Türkiye’de yapılan çalışmalarda afetlerin makroekonomik etkileri genellikle deprem özelinde ve 1999 Marmara Depremi’nin etkileri ile ilgilidir.

Aktürk ve Albeni (2002), 1999 Marmara Depreminin öncesi ve sonrası ekonomik göstergeleri kıyaslayarak, depremin Türkiye’nin ekonomik performansı nasıl etkilediğini araştırmışlardır. Çalışmada depremin ekonomik etkileri; ekonomik altyapı üzerindeki etkileri, imalat sektörü üzerindeki etkileri, tarım sektörü üzerindeki etkileri, ihracat ve ithalat üzerine etkileri, turizm sektörü üzerine etkileri, eğitim ve sağlık üzerine etkileri ile depremin mali etkileri olmak üzere 7 gruba ayrılarak incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, deprem sonrasında ki ekonomik göstergeler deprem öncesi döneme oranla daha kötüdür. Ancak makroekonomik göstergelerdeki olumsuzlukların tümüyle depremden kaynaklandığını söylemek doğru değildir.

Karagöz’ün (2007), 1999 Marmara Depremi’nin makroekonomik değişkenler üzerindeki olumsuz etkilerini araştırdığı çalışmasında ortaya çıkan sonuçlar da diğer çalışmalar ile paralellik göstermektedir. Bu çalışmaya göre 1999 Marmara Depremi Gayri Safi Milli Hasıla üzerinde azaltıcı, kamu harcamaları ve iç borç stoklarında ise artırıcı bir etki göstermiştir.

Akar (2013), Türkiye’de en sık meydana gelen ve en çok hasara sebebiyet veren afet türü olan depremler özelinde doğal afetlerin Türkiye’de kamu maliyesi ve makroekonomi üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre afetler, Gayri Safi Yurtiçi Hasılda azalmaya, oluşan belirsizlik nedeniyle hisse senetlerinin değer kaybetmesine ve ithalatın artması ve ihracatın azalmasından dolayı cari işlemler dengesinde bozulmaya neden olmaktadır. Ayrıca doğal afetler, meydana geldikleri ülkede kamu harcamalarının artmasına ve vergi gelirlerinin azalmasına yol açarak kamu maliyesini etkilemektedir. Murat ve arkadaşları (2013) ise yapmış oldukları çalışmada; farklı milletlerden Türkiye’ye gelen turist sayısının, ekonomik kriz, terör faaliyetleri ve doğal afetlerden etkilenip etkilenmediği incelemişlerdir. Çalışma bulgularına göre özellikle Avustralya, İran ve Rusya’dan gelen turistlerin söz konusu krizlerden kalıcı olarak etkilendiğini ortaya çıkarmıştır.

Afet algısına yönelik çalışmalar ise özellikle 1960’lı yıllardan itibaren yoğunluk kazanmıştır. Afet algısını belirlemeye yönelik bu çalışmalarda risk algısı ile tutum ve davranışlar üzerine odaklanılmıştır (Armaş, 2006:1126). Pidgeon ve diğerleri (1992) afet algısını, kişilerin afet nedeniyle ortaya çıkan kötü koşullar karşısında gösterdikleri tutum, davranış ve sezgiler ile genel sosyal ve kültürel kabuller olarak tanımlamışlardır.

Armaş ve arkadaşlarının (2003) yapmış olduğu çalışmanın sonuçlarına göre yüksek risk algılayan bireyler, daha fazla kişisel koruyucu önlem almakta ve fedakarlık yapmaları gerekse bile yöneticilerin bu noktada aldıkları kararı desteklemektedirler. Damm ve arkadaşları (2013) heyelan algısı üzerine yaptıkları çalışmada uzmanlar ile halkın afet algısının birbirinden farklı olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Dedeoğlu, Erengin ve Polat’ın (2003) çalışmasında Antalya ilinde bir sağlık ocağına başvuran kişilerin afet risk algısına etki eden faktörler incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre Antalya İlinde yaşayan kişilerin ihmalkar ve kaderci olmadığı, kendine güvendiği, etrafındaki

risklerden haberdar olduğu, yaşama yabancılaşmadığı, buna karşın yetkililere ve toplumsal destek kurumlarına inanmadığı ortaya çıkmıştır. Shavit ve arkadaşları (2013) yapmış oldukları çalışmada yangın özelinde afetten doğrudan etkilenenler ile doğrudan etkilenmeyenler arasındaki algı farkını araştırmıştır. Bu çalışmada afete yakın olmakla olumsuz duygular arasındaki ilişki incelenmiştir. Olumsuz düşünce olarak korku ve kızgınlık ele alınmıştır. Araştırma bulgularına göre, afet bölgesine yakın olan kişilerde korku oranı, afet bölgesine yakın olmayanlara göre daha yüksektir. Diğer taraftan kızgınlık hissi açısından afet bölgesine yakınlık veya uzaklığın önemli bir farkı yoktur.

Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde, afetlerin ekonomik etkileri, genellikle afet meydana geldikten sonra ortaya çıkan can ve mal kaybı ile fiziksel ve ekonomik hasar üzerinden gözlemlenmiştir. Ayrıca afet algısı ile ilgili yapılan araştırmalar ise ekonomik perspektiften ziyade sosyal ve davranışsal boyutu konu edinen çalışmalardır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Metodolojisi

Çanakkale konumu gereği deprem, sel, yangın vs gibi birden fazla afet tehlikesine maruz olan bir bölgedir. Bu sebeple afet algısı tespit edilmek istendiğinde birden fazla değişken ortaya çıkmaktadır. Bu aşamada konu ve önemi teorik kısımda yeterince irdelendikten sonra araştırma uygulama kısmı ile desteklenmeye çalışılmıştır. Anket aracılığı ile toplanan veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) sürüm 22 paket program ile analiz edilmiştir.

3.2. Verileri Toplamada İzlenen Yöntem

Veriler elde edilirken Anket yönteminden yararlanılmıştır. Anket formlarının nihai hallerine yapılan pilot çalışma sonucunda karar verilmiştir. Pilot çalışma anketin uygulanacağı kişilerin az bir kısmına uygulanarak sonuçlar analiz edilmiştir. Böylelikle anket sorularının cevaplayıcılar tarafından doğru anlaşılıp ve anlaşılmadığı test edilmiştir. Ayrıca anketin güvenilirlik değerleri hesaplanmıştır. Bu çalışmada kullanılan veriler Çanakkale'nin Ayvacık ilçesinde bulunan belde ve köylerde ikamet eden kişiler üzerinde yapılmıştır. Araştırma yapılan bölgenin seçilmesinde ilin deprem kuşağında yer alması ve geçmişte birtakım afetlerin yaşanmış olması göz önünde bulundurulmuştur.

3.3. Anketin Hazırlanması ile ilgili Aşamalar

Araştırma yapılan konu kapsamında geniş bir literatür taraması yapılarak, kullanılacak değişkenlerle ilgili ölçekler tespit edilmiştir. Tespit edilen bu ölçeklerden istifade edilmiş ve araştırmanın yapıldığı ilin özellikleri göz önüne alınarak anket formu hazırlanmış ve yapılan pilot uygulama sonucunda nihai anket formu ortaya çıkmıştır. Anket formu hazırlanırken daha önceden kullanılmış anket formundan istifade edilmiştir. Böyle yapılması anketin güvenilirlik derecesini artırmaktadır. Araştırmada beşli likert ölçeği kullanılmıştır. Anket soru sayısı, tasarım ve uygulaması yönüyle genel kabul gören kurallara ve formata uygun olmasına dikkat edilmiştir.

Araştırmalarda kullanılacak anket formunun düzeninin geri dönüş oranı açısından önemli olduğu bilinen bir gerçektir. Bu nedenden dolayı anket formu oluşturulurken literatürde belirtilen hususlara dikkat edilmiş ve araştırmanın teorik kısmında incelenen konular doğrultusunda sorular hazırlanmıştır. Anketin giriş kısmına çalışmanın içeriği, bilimsel ve sosyal faydasına ve kişilerden alınacak bilgilerin gizliliğine dair kısa bir açıklama yapılmıştır. Bu metnin altına çalışmayı yürüten kişinin ad, unvan, çalıştığı kurum, iletişim bilgileri ve adresleri eklenmiştir. Dağıtım ve toplanmasında kolaylık sağlanması amacı ile soru formları arkalı önlü olmak üzere tek sayfaya sığacak ve okumada kolaylık sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Her bir değişkene ait sorular bütün olarak, gruplara ayrılmadan sorulmuştur. Anket soruları kapalı uçlu hazırlanarak, cevaplayanın soruları yanıtsız bırakması ya da aşırı zaman yüküne neden olmasının önüne geçilmiştir. Anketin nasıl doldurulacağı ile ilgililere detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Her bir anket sorusunun basit, anlaşılır ve kısa cümlelerle ifade edilmesine dikkat edilmiştir.

3.4. Anket Soru Formunun Oluşturulması

Soru formu oluşturulurken, yazının incelemesinde kullanılan maddeler soru formuna uyarlanmıştır. Oluşturulan soru formu genel olarak 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölümde anketi cevaplayan kişiye ait demografik bilgiler yer almaktadır. Burada yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi sorulara yer verilmiştir. İkinci bölümde ise teoride incelenen konulara paralel olarak sorular sorulmuştur. Bu bölümdeki çok maddeli soru gruplarının tamamında 5 li Likert ölçeği kullanılmıştır. Yanıtların en düşük ucu olan 1 kesinlikle katılmıyorum, en yüksek ucu olan 5 kesinlikle katılıyorum ifade etmektedir.

Aşağıdaki tabloda anket formundaki soruların konulara göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 1. Soruların Konulara Göre Dağılımı

	Soru Sayısı
Daha Önce Yaşanılan Afet İle İlgili Sorular	12 soru
Afet Algısı İle İlgili Sorular	8 soru
Afet ve Ekonomik Harcama İlişkisine Ait Sorular	6 soru
Bireysel Girişimcilik Algı Ölçeği	10 soru
Demografik Bilgiler	6 soru
TOPLAM	42 soru

4. BULGULAR ve YORUMLAR

Tablo 2. Güvenilirlik Analizi

	Sayı	%
Valid	83	90,2
Excluded ^a	9	9,8
Total	92	100,0

Tablo 2’de 83 anket üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Toplam 92 anketten 83’ü güvenilirlik analizine tabi tutulmuştur. Diğer 9 anket SPSS paket programınca güvenilirlik analizine dahil edilmemiştir.

Tablo 3. Güvenilirlik İstatistikleri (Cronbach's Alpha Değeri)

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,783	,789	22

Tablo 3’te Cronbach's Alpha katsayısı yapılan anket için 0,783 olarak bulunmuştur. Anketin güvenilir olabilmesi için bu değer 0,65’ten düşük olmaması gerekmektedir. Cronbach alfa katsayısı yüksek olması ölçekteki maddelerin birbirleriyle tutarlı bir o kadar da aynı özelliği ölçen maddelerden meydana geldiği yorumu yapılır. Bu açıdan bakıldığında ankette kullanılan sorular birbiri ile tutarlı ve aynı özelliği ölçen sorulardan oluştuğu rahatlıkla ifade edilebilir.

Tablo 4. Cinsiyete Göre Dağılım

Cinsiyet	Sayı	%
Erkek	48	52,2
Kadın	44	47,8
Toplam	92	100,0

Tablo 4’e bakıldığında ankete katılanların %52,2 (48 kişi) si erkeklerden, %47,8 (44 kişi) si kadınlardan oluşmaktadır. Katılımcıların cinsiyet açısından birbirine yakın oldukları gözlemlenmiştir.

Tablo 5. Medeni Hale Göre Dağılım

Medeni Hal	Sayı	%
Evli	8	8,7
Bekâr	80	87,0
Toplam	92	100,0

Tablo 5 katılanların medeni durumuna göre dağılımını vermiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu bekarlardan oluşmaktadır. Bekarların oranı %87 (80 kişi), evlilerin oranı ise %8,7 (8 kişi) dir.

Tablo 6. Gelir Düzeyine Göre Dağılım (Aylık)

Gelir düzeyiniz (Aylık)	Sayı	%
1.750 / 2500 arası	54	58,7
2.500 / 3.250 arası	14	15,2
3.250 / 4.500 arası	6	6,5
4.500 / 5.250 arası	2	2,2
5.250 den fazla	13	14,1
Toplam	89	96,7
Cevaplamayan Sayısı	3	3,3
Toplam	92	100,0

Tablo 6 katılımcıların aylık gelir seviyelerinin dağılımını göstermektedir. Tabloyu yorumladığımız zaman katılımcıların %58,7 si 1750 / 2500 lira arası gelire sahip olduğunu görmekteyiz. Katılımcıların büyük çoğunluğu dar gelire sahiptir.

Tablo 7. Memlekete Göre Dağılım

Memleketiniz	Sayı	%
Ayvacık/Merkez	14	15,2
Gülpınar	46	50,0
Küçük Kuyu	1	1,1
Diğer	29	31,5
Toplam	90	97,8
Cevaplamayan Sayısı	2	2,2
Toplam	92	100,0

Tablo 7 anketi cevaplayanların memleketlerini göstermektedir. Katılanların %15,2 (14 kişi) si Ayvacık/Merkez'den %50 (46 kişi) si Gülpınar beldesinden, %1,1'i (1 kişi) Küçük Kuyu beldesindedir. %31,5 (29 kişi) i de Çanakkale'nin diğer ilçe ve beldelerinden olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre anketimizi cevaplayanların yarısı Gülpınar beldesindedir.

Tablo 8. Kaç Yıldır Çanakkale'de Yaşadığı

Kaç yıldır Çanakkale'de yaşıyorsunuz?	Sayı	%
10 – 15 yıl arası	59	64,1
20 – 25 yıl arası	8	8,7
25 – 30 yıl arası	6	6,5
30 – 35 yıl arası	9	9,8
40 yıl ve üstü	8	8,7
Toplam	90	97,8
Cevaplamayan Sayısı	2	2,2
Toplam	92	100,0

Tablo 8'de katılımcıların kaç yıldır Çanakkale bölgesinde yaşadığı sorgulanmıştır. Katılımcıların %64,1'i (59 kişi) 10 – 15 yıldır Çanakkale'de yaşamaktadır. 40 yıl ve üstü yaşayanlar %8,7 (8 kişi) oranındadır. Ankete katılanların uzun süredir bölgede yaşıyor olması araştırmadan elde edilecek verilerin güvenilirliğine katkıda bulunması açısından çok önem arz etmektedir.

Tablo 9. Daha Önceden Yaşanan Afet İle İlgili Sorular

Eğitim Seviyesine Göre Dağılım	Sayı	%
İlköğretim	5	5,4
Lise	83	90,2
Lisansüstü	3	3,3
Toplam	91	98,9
Cevaplamayan Sayısı	1	1,1
Toplam	92	100,0

Tablo 9 anketi cevaplayanların eğitim durumlarını göstermektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun %90,2 (83 kişi) sinin lise mezunu olduğu görülmektedir. İlköğretim mezunu %5,4 (5 kişi) iken lisansüstü mezunu %3,3 (3 kişi) ünü oluşturmaktadır.

Tablo 10. Daha Önceden Yaşanan Afet İle İlgili Sorular

	Sayı	EVET	HAYIR
Yaşadığınız bölgede daha önce doğal bir afet oldu mu?	92	89 (%96,7)	3 (%3,3)
Daha önce herhangi bir afet yaşadınız mı?	92	90 (%97,8)	2 (%2,2)
Yaşadığınız bölgenin deprem/afet kuşağında olup olmadığını biliyor musunuz?	91	80 (%88)	12 (%12)
Yaşadığınız bölge deprem/afet kuşağında mı yer alıyor?	91	84 (%90,3)	8 (%8,7)
Daha önce temel afet bilinci eğitimi aldınız mı?	91	52 (%56,4)	39 (%42,4)
Evinizde, işyerinizde herhangi bir afet durumuna karşı "Afet Çantası" var mı?	92	23 (%25)	69 (%75)
Deprem sonrası iş kurmak için devlet teşviklerinden yararlandınız mı?	88	11 (%15)	77 (%85)
Daha önce yaşadığınız afette ailenizden ya da akrabalarınızdan vefat eden oldu mu?	89	17 (%19,1)	72 (%80,9)

Tablo 10 daha önce yaşanan afet ile ilgili sorulara verilen cevapları göstermektedir. Katılımcıların yaşadığı yerin afet bölgesi olduklarını bildikleri görülmüştür. Yine katılımcıların yaklaşık %53 ü daha önceden afet ile ilgili bir eğitim aldıklarını ifade etmişlerdir. Fakat "Evinizde, işyerinizde herhangi bir afet durumuna karşı Afet Çantası var mı?" sorusuna katılımcıların yaklaşık %69'u Hayır yanıtını vermişlerdir. İnsanların büyük çoğunluğu afet sonrası kaybettikleri işlerini yeniden kurmak için devlet teşviklerinden %85'inin yararlanmadığı görülmektedir.

Tablo 11. Eğitim Seviyesine Göre Dağılım

Hangi tür doğal afeti yaşadınız	Sayı	%
Deprem	86	93,5
Sel	2	2,2
Yangın	3	3,3
Deniz Faciası	1	1,1
Toplam	92	100,0

Tablo 11'de yaşanan doğal afet türüne ilişkin istatistikler verilmiştir. Cevaplayıcıların büyük çoğunluğu yaklaşık %93,5'i daha önce doğal afet olarak deprem yaşamışlar.

Tablo 12. Depremden Etkilenme Derecesi

Yaşadığınız yer ya da işyeri depremden ne derece etkilendi	Sayı	%
Evimiz/işyerimiz hasar görmedi	32	34,8
Evimiz az hasar gördü.	32	34,8
Evimiz çok hasar gördü.	28	30,4
Toplam	92	100,0

Tablo 12 yaşanan deprem sonrası yaşanan yerde görülen zararı göstermektedir. Depremde çok hasar görenlerin yüzdesi %28, az hasar görenlerin yüzdesi %34,8, hasar görmeyenlerin yüzdesi ise %34,8 olmuştur.

Tablo 13. Alınan Finansal Destek

Afet sonrası zarar gören işiniz/eviniz ile ilgili finansal destek nereden aldınız?	Sayı	%
Banka Kredisi	20	23,3
Yakınlarımdan borç alarak	12	14,0
Daha önce birikmiş paramı kullandım	14	16,3
Zararımla ilgili hiçbir harcama yapmadım	40	46,5
Toplam	86	100

Tablo 13'te deprem sonrası alınan finansal desteklerle ilgili istatistikler bulunmaktadır. Burada katılımcıların büyük çoğunluğu deprem sonrası zarar ile ilgili hiçbir harcamada bulunmamışlar (%43,5 / 40 kişi).

Tablo 14. Alınan Devlet Teşvikleri

Aşağıdaki devlet teşviklerinden hangisini kullandınız?	Sayı	%
Kosgeb	9	9,9
Yatırım Teşviki	10	11,0
Hibe	1	1,1
Hiçbiri	72	78,0
Toplam	92	100,0

Alınan devlet teşvikleri ile ilgili istatistikler Tablo 14’te gösterilmektedir. Katılımcıların %78’i (72 kişi) hiçbir devlet teşvikinden yararlanmamıştır. Yatırım teşviki alanlar %11 (10 kişi), Kosgeb’ten teşvik alanlar %9,9 (9 kişi) olurken hibe alanlar %1,1 (1 kişi) olarak tespit edilmiştir.

Tablo 15. Afetlere hazırlık konusunda hangi durumdasınız?

	Sayı	%
Hazırım	36	39,1
Hazırlanıyorum	15	16,3
Hazırlanmaya niyetim var	20	21,7
Hazırlanmaya niyetim yok	21	22,8
Toplam	92	100,0

Tablo 15’te katılımcıların afetlere hazırlık konusundaki durumu sorgulanmıştır. Burada hazırım diyenler %39,1 (36 kişi), hazırlanıyorum diyenler %16,3 (15 kişi) hazırlanmaya niyeti olanlar %21,7 (20 kişi), hazırlanmaya niyeti olmayanlar %22,8 (21 kişi) olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 16. Afetler konusunda yeterli bilinç düzeyine sahip değilseniz bunu neye bağlarsınız?

	Sayı	%
Afet eğitimi yetersizliği	36	39,6
Umursamazlık	25	27,5
Kadercilik	11	12,1
Ne yapacağımı bilmeme	19	20,9
Total	91	100,0

“Afetler konusunda yeterli bilinç düzeyine sahip değilseniz bunu neye bağlarsınız?” soruna verilen cevapları Tablo 16 göstermektedir. Eğitim yetersizliği %39,6 Umursamazlık %27,5 Kadercilik %12,1 Ne yapacağımı bilmeme %20,9 olarak gerçekleşmiştir.

4.1. Değişkenlerin Ortalaması

Tablo 17. Likert Sorularının Ortalaması

Değişkenler	Sayı	Minimum	Maximum	Ortalama
Afet Algısı	92	1,00	5,00	2,9580
Ekonomik Harcama	92	1,00	5,00	2,5757
Girişimcilik Ölçeği	91	1,00	5,00	3,2449

Anketten daha iyi sonuçlar elde edebilmek için sorular 3 grupta toplanmış ve bunların katılımcıların cevaplarına göre ortalaması alınmıştır. Afet Algısı değişkeninde katılımcıların yaşadıkları bölgeyi deprem açısından riskli algılayıp algılamadıklarına Karasız oldukları (2,95) gözlemlenmiştir. Yine deprem sonrası yapılan harcamalar ile ilgili bir diğer gruplandırmada “Katılmıyorum” (2,57) seçeneğine yakın cevaplar verilmiştir. Girişimcilik ölçeğine bakıldığında ise kişilerin aslında kendilerini girişimci olarak tanımladıkları (3,24) görülmektedir.

4.2. T Testi

T testi İki grup verinin ortalamaları arasında belirgin bir farklılık olup olmadığını istatistiksel olarak belirlemeye çalışan bir yaklaşım olarak tanımlanabilir. Burada da Cinsiyet değişkeni ile afet algısı, afet ve ekonomik harcama ilişkisi ve girişimcilik ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığına bakılmıştır.

Tablo 18. Cinsiyet Değişkeni ile Afet algısı, Ekonomik Harcama ve Girişimcilik Ölçeği Arasındaki İlişki

Group Statistics					
	Cinsiyet	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
AfetAlgısı	Erkek	48	2,9889	,96365	,13909
	Kadın	44	2,9242	,91548	,13801
Ekonomik Harcama	Erkek	48	2,5674	1,08136	,15608
	Kadın	44	2,5848	,96168	,14498
Girişimcilik Ölçeği	Erkek	48	3,1039	,96560	,13937
	Kadın	43	3,4023	,99127	,15117

Independent Samples Test tablosunun Sig. (Anlamlılık) sütunundaki değerlerin afet algısı için 0,74, ekonomik harcama için 0,935 ve girişimcilik ölçeği için 0,150 olduğu görülmektedir. Bu istatistiksel sonuçlara göre $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak cinsiyet ile faktörler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir. Burada kadınların algısı ile erkeklerin algısı kısmen aynı yönde denilebilir. Yani hem erkekler hem de kadınlar arasında afet algısı, afet ekonomik harcama ilişkisi ve girişimcilik özelliği benzer sonuçlardır.

4.3. ANOVA (Varyans) Analizi

Bağımsız örneklem tek yönlü varyans analizinde ikiden fazla grubun ortalamaları karşılaştırılır. Burada katılımcıların eğitim durumu ile Afet algısı, Afet ile ekonomik harcamalar ve Girişimcilik ölçeği karşılaştırması yapılmıştır.

Tablo 19. Eğitim ile Afet Algısı, Afet Ekonomik Harcama ilişkisi ve Girişimcilik Ölçeği Analizi ((ANOVA Analizi İçin Tanımlayıcı İstatistik)

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error
AfetAlgısı	İlköğretim	5	2,7000	1,17497	,52546
	Lise	83	2,9133	,85529	,09388
	Lisansüstü	3	5,0000	,00000	,00000
	Toplam	91	2,9703	,93393	,09790
Afet Ekonomik Har	İlköğretim	5	2,7667	1,10930	,49610
	Lise	83	2,5610	1,03429	,11353
	Lisansüstü	3	2,9667	,55076	,31798
	Toplam	91	2,5857	1,02143	,10707
Girişimcilik Ölçeği	İlköğretim	5	2,9400	1,10136	,49254
	Lise	82	3,2901	,98369	,10863
	Lisansüstü	3	3,0667	,47258	,27285
	Toplam	90	3,2632	,97367	,10263

Tablo 19’da görüleceği üzere eğitim düzeyi arttıkça kişilerin afet beklentisi/algısı artış göstermektedir.

Tablo 20. Anova Tablosu

ANOVA		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Afet Algısı	Between Groups	12,994	2	6,497	8,728	,000
	Within Groups	65,507	88	,744		
	Total	78,501	90			
Afet Ekonomik Harcama	Between Groups	,650	2	,325	,307	,737
	Within Groups	93,248	88	1,060		
	Total	93,898	90			
Girişimcilik Ölçeği	Between Groups	,698	2	,349	,363	,697
	Within Groups	83,677	87	,962		
	Total	84,375	89			

ANOVA tablosunun Sig. (Anlamlılık) sütunundaki değerlerin Afet Algısında 0,00 olduğu görülmektedir. Söz konusu değer 0,01’den küçük olduğu için eğitim ile afet algısı arasındaki ilişkinin $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu söyleyebiliriz. Eğitim ile Afet - Ekonomik harcama ve girişimcilik ölçeği arasında $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki olmadığını söyleyebiliriz.

Çalışmada varyans analizi sonuçları ve gruplara ait ortalamalar birlikte değerlendirildiğinde, eğitim seviyesi arttıkça afet algısı da / afet beklentisi de buna paralel olarak artış göstermektedir. Lisansüstü eğitimi olanların diğer eğitim seviyesine sahip olanlara göre daha fazla afet beklentisi içerisinde olduğu söylenebilecektir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmaya Çanakkale ili genelinde toplam 92 kişi katılmıştır. Araştırmadan sağlıklı veriler alabilmek için il geneli afetlerin özellikle depremin yoğun olduğu Ayvacık ilçesinde uygulanmıştır. Ankete katılanların %52,2 (48 kişi) si erkeklerden, %47,8 (44 kişi) si kadınlardan oluşmaktadır. Katılımcıların cinsiyet açısından birbirine yakın oldukları gözlemlenmiştir. Katılımcılar gelir açısından incelendiğinde, katılımcıların %58,7 si 1750 / 2500 lira arası gelire sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu dar gelire sahiptir. Katılımcıların %64,1'i (59 kişi) 10 – 15 yıldır Çanakkale'de yaşamaktadır. Uzun süredir il de yaşayanlara anketi uygulamak daha güvenilir sonuçlar vermektedir. Katılımcıların yaşadıkları bölgenin deprem kuşağında yer aldıklarını bilmektedirler. Buna rağmen evlerinde deprem ya da olası bir afete karşı çanta bulundurmamalarının oranı oldukça (%75) yüksektir. Katılımcıların büyük çoğunluğu yaklaşık %93,5'i daha önce doğal afet olarak deprem yaşamışlar. Bölgede yaşayanlar doğal afet olarak en çok depreme maruz kalmışlardır. Deprem sonrası oluşan zararlar ile ilgili katılımcıların yaklaşık %46,5 sı hiçbir harcama yapmamış iken, %23,3'ü banka kredisi kullandığını belirtmiştir. Yine alınan teşvikler açısından değerlendirdiğimizde katılımcıların %78'i hiçbir devlet teşviki almadığını belirtmiştir.

Yapılan bir analizde katılımcıların afetlere hazırlık konusundaki durumu sorgulanmıştır. Burada hazırım diyenler %39,1 (36 kişi), hazırlanıyorum diyenler %16,3 (15 kişi) hazırlanmaya niyeti olanlar %21,7 (20 kişi), hazırlanmaya niyeti olmayanlar %22,8 (21 kişi) olarak gerçekleşmiştir. Bu durum afetlere hazırlanmamanın önüne geçici bir takım faaliyetlerde bulunması gerektiğini ortaya koymuştur. Yine Afetler konusunda yeterli bilinç düzeyine sahip olmamayı verilen cevaplar şu şekilde gerçekleşmiştir. Eğitim yetersizliği %39,6 Umursamazlık %27,5 Kadercilik %12,1 Ne yapacağımı bilememe %20,9 olarak gerçekleşmiştir. Özellikle eğitim eksikliğinden diyenlerin oranının yüksekliği dikkat çekicidir. Burada afetlere yönelik eğitimlere önem verilmesi gerektiği sonuca ulaşılabilir.

Yapılan bir diğer istatistiksel analizde şu husus sorgulanmıştır. Cinsiyet Değişkeni ile Afet algısı, Ekonomik harcama ve Girişimcilik Ölçeği Arasında bir ilişki var mı? Burada kadınların algısı ile erkeklerin algısının aynı yönde olduğu tespit edilmiştir. Yani hem erkekler hem de kadınlar arasında afet algısı, afet ekonomik harcama ilişkisi ve girişimcilik özelliği benzer sonuçtadır.

ANOVA analizinde katılımcıların eğitim durumu ile Afet algısı, Afet ile ekonomik harcamalar ve Girişimcilik ölçeği karşılaştırması yapılmıştır. Çalışmada varyans analizi sonuçları ve gruplara ait ortalamalar birlikte değerlendirildiğinde, eğitim seviyesi arttıkça afet algısı da/afet beklentisi de buna paralel olarak artış göstermektedir. Lisansüstü eğitimi olanların diğer eğitim seviyesine sahip olanlara göre daha fazla afet beklentisi içerisinde olduğu söylenebilecektir.

KAYNAKÇA

Akar, S. 2013. "Doğal Afetlerin Kamu Maliyesi ve Makro Ekonomiye Etkileri: Türkiye Değerlendirmesi", Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Sayı: 21, 185-206.

Aktürk, İ., Albeni, M. 2002. "Doğal Afetlerin Ekonomik Performans Üzerindeki Etkisi: 1999 Yılında Türkiye'de Meydana Gelen Depremler ve Etkileri", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 1, 11-18.

Armaş, I. 2006. "Earthquake Risk Perception in Bucharest, Romania", Risk Analysis, 26:5, 1223-1234.

Cunado, J., Ferreira, S. 2014. "The Macroeconomic Impacts of Naturel Disasters: The Case of Floods", Land Economics, 90:1, 149-168.

Damm, A., Eberhart, K., Sendzimir, J., Patt, A. 2013. "Perception of landslides risk and responsibility: a case study in eastern Styria, Austria", Nat Hazards, 69, 165-183.

- Dedeoğlu, N., Erenđin, H., Polat, H. H. 2011. "Antalya Kent Merkezi Sağlık Ocaklarına Başvuran Kişilerde Afet Risk Algısına Etki Eden Faktörlerin Araştırılması", Toplum ve Hekim Dergisi, 26:5, 383-389.
- Ekici, E. ve Turan, M. (2017), "Üniversite Öđrencilerinin Girişimcilik Eđilimi: Planlanmış Davranışlar Teorisi ve Girişimcilik Eđitiminin Rolü", Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 26: 1, 201-215.
- Karagöz, K. 2007. "1999 Marmara Depremlerinin Ekonomik Etkileri: Ekonometrik Bir Yaklaşım", TMMOB Afet Sempozyumu, 5-7 Aralık, Ankara, 423-432.
- Kim, C.K. 2010. "The Effects of Naturel Disasters on Long-Run Economic Growth" The Michigan Journal of Business, 41, 15-49.
- Murat, S., şener, S., Yılcı, V. 2013. "İktisadi Krizler, Doğal Afetler, Terör Faaliyetleri Türkiye'ye Gelen Turistler Üzerinde Etkili mi?" İktisat Fakültesi Mecmuası, 63, 1-15.
- Noy, I. 2009. "The Macroeconomic Consequances of Disasters", Journal of Development Economics, 88, 221-231.
- Padli, J., Habibullah, M.S. 2009. "Naturel Disaster Death and Sosio-Economic Factors in Selected Asian Countries: A Panel Analysis", Asian Social Science, 5:4, 65-71.
- Pidgeon, N.F., Hood, C., Jones, D., Turner, B. and Gibson, R. 1992. "Risk perception", Risk Analysis, Perception and Management: Report of a Royal Society Study Group, London, The Royal Society, 89-134.
- Shavit, T., Shahrabani, S., Benzion, U., Rosenboim, M. 2013. "The effect of a forest fire disaster on emotions and perceptions of risk: A study after the Carmel fire", Journal of Environmental Psychology, 36, 129-135.
- şahin, İ. ve Kılınç, T. (2016), Türkiye'de 1980-2014 Yılları Arasında Görülen Depremlerin Ekonomik Etkileri, Siirt Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisadi Yenilik Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 1, ss.33-42.
- Toya, H., Skidmore, M. 2007. "Economic Development and the Impacts of Naturel Disasters", Economics Letters, 94, 20-25.